

Фридрих Мукерман, Т. I.

Чорт*).

Нинішнє покоління вже не знає Бога! Якжеж воно може знати щонебудь про чорта?! Невже ліберальна, зісвітчена Європа в силі збагнути потвору?!

Переді мною книжечка, яка представляє в образах більшовизм. Знімки, які в ній поміщені, віродостойні без найменшого сумніву. На тих знімках — трупи! Трупи такі страшенно гидкі, такі пошматовані і порозривані, що кожного жахом проймає!

Поширїть но ту книжечку, подбайте, щоби ті картини пішли по всіх ілюстрованих часописах. Європа буде говорити, що це якась сензація, що це якесь доцільно придумане обманство!! І Європа мусить так казати: *вона не вірить в Бога і тому нічого не знає про чорта!*

В 9. ч. берлінського часопису „Das Kleine Journal“ оповідається про одну розмову між Ратенау-ом і Радеком. Ратенау пояснював цьому Радекові, що перший наслідок більшовизму в Німеччині — це передусім загибель відразу 20 мільонів німців. Радек тоді так відповів Ратенауові: „Цеж цілком зрозуміле і правильне. Одначе ми, більшовики, воліємо опанувати радше 40 мільонів, ніж ніколи 60 мільонів німців“!

Таке каже сатана! Але Європа його не розуміє. У тій самій газеті ми читаємо: „Ратенау думав, що чейже не слід серіозно брати те, що сказав більшовик Радек“! Очевидно. І на жаль нині Європа так думає. Так думає сила силенна німецької інтелігенції: вона під нинішню пору захоплюється більшовизмом!

Ті нинішні люди вже нічого не знають про Бога! Хіба ж вони можуть знати щось про чорта?! *Вони навіть тоді не повірять, хоч би хтось із мертвих воскрес!*

Чудо Бога і тайна сатани разом злучені! Хто заперечує чудо Бога, той не в силі збагнути тайну сатани!

Ах, коли би я міг післати ті рядки тим промисловцям, що якраз у цій хвилині балакають з найбільшим оживленням з чортом¹⁾. Вони балакають з чортом, як би то можна з ним робити гарні гешефти в Європі.

*) Подасмо в перекладі до глибини зворушуючу статтю о. Фр. Мукермана Т. I., написану з нагоди поїздки німецьких промисловців до Москви. О. Ф. Мукерман — це один з найвизначніших і найблагородніших німецьких священиків, знаменитий публіцист. Він знає дуже добре Росію — сам пробув рік у Підвалах Чекі. „Статтю, яку подаємо в перекладі, ми вняли з кат. місячника „der Graf“, зп. 7., 1931 р. *Ред.*

¹⁾ Більшовики переводять „пятилітку“ головню за гроші американської, німецької і французької буржуазії, яка не в силі зрозуміти, що дула більшовицьких гармат, вироблюваних при її фінансовій і технічній співучасті (інженери і кваліфіковані робітники з буржуазних країв!) звернуться проти капіталістів! *О. П.*

Може хтось скаже: та вони гарні люди! Хай буде! Але в мене вони не мають ніякої вартости! Вони для мене у тій хвилині символ отого „економічного думання“, що вже від десятків літ не має *ніякої взагалі ідеї крім сешефту!* Ті люди знають тільки *числа і вагу!* Люди, наділені „економічним способом думання“, вже давно втратили всяку ідею! Якжеж вони могли зрозуміти таких людей, в яких як-неяк ще щось таке, як ідея, є! Якжеж вони могли зрозуміти більшовиків, в яких є ідея, ідея *сатани*, ідея *ненависти*, ідея *люциперового бунту* проти Бога, ідея *самого пекла!*

Люди „економічного способу думання“ не мають ніякого поняття про Бога і тому вони не мають також ніякого поняття про людину! Вони ж мусять нині признати, що вони своїми ділами проречисто доказали, що забули людину, людину, створену на образ і подобіє Боже! Таж їх обсяг „економічного діланья“ і взагалі їх горизонт був такий тісний. Хто ж їх міг був навчити, що погано раціоналізує той, хто при калькуляціях забуває людину?! Хто ж їм міг сказати, що та раціоналізація і бюрократизація, яку вони переводять у своєму промислі — це ще далеко не лікарство на *всі недомогання життя?* Хто їх міг цього навчити? Та велика їх духовна обмеженість і той матеріялістичний світогляд, який облогом залишав духове життя?! Але кінець кінців — вони забули людину! Так воно склалося! І вони вже ніколи не думали про тайну людини! Вони навіть подбали, щоби про такі речі не думати! Бож тайна існування людини — це тайна Бога! Тайна Бога — це тайна сатани! Хіба ж вони тепер думають, що таке Бог, людина, сатана?!

І ось нині вони сидять за одним столом зі сатаною! І попивають з ним кахетинське вино і обжираються кавяром! І думають, наче вони *розумні!* Та ж порівняння годі найти, які вони обмежені! Вони щораз більше обмежені! Вони наче мають дошку перед собою: Вони не бачать сатани! Вони не бачать цього сатани, якого Достоєвський називав „хитрим духом“! Отой їх пир зі сатаною — це, як каже Павло — остання відслона тайни зла: *спадкоємці європейської культури сидять за одним столом разом з варварами!*

Нам тут іде не про господарські справи і не про політику! Робіть союзи, з ким тільки завгодно! Не те нас тут журить! Але союз зі сатаною — це удар також і в нас! Союз зі сатаною — це стара тема всіх письменств! Це Фавст, що іде об заклад з чортом! Цеж остання, жахом проймаюча дійсність! Цеж є ідея: *ідея служби сатані!*

Та щож, коли Ви вже не маєте ніякого поняття, що взагалі може існувати щось таке, що називається ідея! Як тут не кидати *вогнем в словах*, коли відчуваєш, що на Европу мчить *потвора жахливіша* від усього, що колинебудь людство пережило! *Нікого нема, хто має очі, хто це бачить?!*

Куди ж ділася у тій хвилині християнська преса?! Вона друкує статті про Росію, про совіти, про 600 тисяч тих, що серед

жахливих страждань рубають ліси Чортових островів, на Кемі і в Карелії. Ті нещасні цілком опускають руки в зневірі або кричать до зір, до неба: „Деж Бог, що дозволяє на це?!.“

Так! Наші часописи повідомляють про те й опісля містять фейлетони... про конкурси краси, з фотографіями, достойними захоплення! О мій Боже! Хіба ж нема інших фотографій, які би нині необхідно треба показати людям?! *Один Бог знає*, що воно таке! Іноді мається вражіння, наче християнство також безвиглядно згуманізоване і зісвітчене, наче також християнство не вірить вже в чорта, наче, во істину, воно стало якимсь проблематичним християнством!

Якжеж Вам вірити в Бога, коли Ви вже не знаєте чорта! Коли Ви не знаєте, що таке Добро і що Зло! Хіба ж нікого нема, хто уявляє собі, що над нами повисло?! Що мусить прийти, вже тільки тому, що велика частина нашої інтелігенції захоплюється більшовизмом?!

Гей Ви, інтелігенти! Коби то Ви схотіли бодай піти за наукою до робітників! І хай ті робітники будуть навіть „марксисти“, згуртовані у вільних союзах. Навіть у них є якийсь вироблений господарський змісл і навіть *вони розуміють*, чим їм грозить більшовизм! Таж ті соціалісти мовчки проковтують і будову нових воєнних кораблів і заборону фільмів, виготовлених на основі повістей Ремарка¹⁾! І чому ж то вони таке роблять? Тому, що навіть вони бодай неясно відчувають, що тут іде про щось *вище* і більше, про оборону основ нашого існування. Але, Ви інтелігенти, щож Ви знаєте хоч би про господарські справи, Ви, що ніколи господаркою не займалися?! *Що?!* І що Ви знаєте про Бога і про чорта після Вашої десятилітної діяльності, веденої в душі лібералізму?! Алеж сьогодні мусимо знати всю правду про Бога і про чорта! Отже далше! Я мушу ще децо сказати, хоч би яке воно було тверде і яке незвичайне! І я буду гово-

¹⁾ Тут мова про те, що німецькі соціал-демократи не виступали проти будови нових воєнних німецьких кораблів і проти заборони фільмів Ремарка. Вони взагалі заняли „пілатове становище“. Соціалістичного „раю“ вони не збираються заводити після цього, що зробили більшовики. Признати свої помилки вони не мають відваги. Очевидно, що вони не зможуть протиставитися більшовизмові. Бож більшовизм — це послідовна, до кінця доведена ідеологія Маркса, батька соціалізму, що як в Росії, так і всюди був предтечею більшовизму. Соціалізм — це Маркс в теорії, комунізм і більшовизм — це Маркс в дійсності! Те саме відноситься також і до наших українських соціалістів і радикалів. Їх сміливо слід назвати — „небільшовицькі більшовики“! В боротьбі між Богом і чортом, між Добром і Злом — може перемогти тільки: або Добро або Зло. Але ніколи якесь „Зле Добро“ або „Добре Зло!“ Тут нема середини: тільки або, або! Але чому заборонувати Ремарка, скаже хтось? Таж це такі „гарні“ твори! Твори Ремарка не документи, важні для педагогів, для зрозуміння зломаної війною молоді. Алеж тих книжок ніяк не вільно дати до рук „масам“. Бо Ремарк — це песимізм, який все розкладає. Такий песимізм викликає тільки руїну, або більшовизм, або анархію. В кожному разі доводить до розлуки, в якій пропадає всяке почуття людської гідности. „Ремарк хорий і Німеччина також хора. Це ми розуміємо, на це ми звертаємо увагу — каже о. Ф. Мукерман“. („Der Gral“, 9., 1931.).

рити, хоч би мені доводилося промовляти перед самими філістрами, які сердечно голосять над скороченими платнями. Вони забули, що по Німеччині і по цілому світі розбрилися мільйони емігрантів, яким пропали родинні маєтки, яких дітей замучено, яких прогнано з їх осель! Вони живуть серед нас! І ми їх не бачимо, ми їх не чуємо, ми не в силі збагнути їх тривоги, ми не розуміємо мови їх тугою овіяних очей! Чомуж ми їх не розуміємо? Чому? Тому, що ми філістри і міщухи, що ми люди, які з європейської культури ще стільки саме знають, що вона мусить давати театр, очевидно також кіно, й освіту, університети і гарні обіди!!! Ми плачемо: — нам скоротили платні!!!

Чекайте тільки! Колись бували мандрівки народів: дикі варвари вдарили на Європу. Це були гуни. Вони їли мясо, скрушене під сідлами. Нині приходять мандрівки народів в господарстві. Нині Джінгісхани сидять у фінансах. Сьогодні маємо Г. П. У. — продовження *Чекі!* Чекайте тільки бездільно і жийте так з дня на день, поки Вам не прийде кінець!!! Я своє сказав!

Мій зір блукає і тут, і там близько і далеко! Дзвони дзвонять, як колись дзвонили. Вірні співають свої радісні пісні. Епископи благословлять і священники розгрішують людей. В державі іде далше своїм старим шляхом боротьба між партіями: *завсиди довкола корита з наживою!* Тут протекція, там корупція!

Алеж що це все в порівнанні з тим, що над нами повисло, що тяжкою зробило атмосферу, якою віддихаємо! *Невже нікого нема, хто це бачить, нікого, хто це чує?!*

Недавно зустрів я в Парижі одну стареньку росіянку. Тричі була засуджена на смерть. Якось чудом остала серед живих. Трагізм цього, що пережила осінив її лице невисказаною привабою доброти. Ніколи я ще не бачив такого гарного жіночого лица. І вона мені сказала тільки те: *Розкажи світові, що чорт є...*

І ось під гомін великодніх дзвонів пишу про сатану. Таж нині переможені смерть і сатана! Тільки, що велика п'ятниця всесвітньої історії інакше виглядає, ніж літургія церковного року. В 1934 р. не буде в Росії ані *одного храму для богослуження!* Так каже державний закон. В 1934 р. не буде в Росії ані *одного священника, ані одного представника трансцендентної релігії. Бог мешкатиме в підземеллі! А в кремлі регочеться сатана!..* Хібаж це не Велика п'ятниця історії?! І німецькі промисловці спекулюють з чортом для сребренників... І здеморалізована світова політика приневолює народи, повні зневіри і розпуки до таких *Юдиних договорів!*

Переклав О. П.

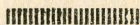
Post scriptum.

Наше громадянство, особливо інтелігенція, ніяк не має живого зрозуміння, що таке Добро і Зло. Докази на те: 1) Проф. К. Студинський, відомий радянофіл займав до недавна становище голови Наук. Тов. Шевченка. Він своїх радянофільських симпатій не скривав — він післав в часі процесу Єфремова телеграму до предсідника суду, яка скріплювала обвинувачення проти цього

діяча („Діло“ ч. 45). Але він надалі лишався головою нашої найповажнішої наукової установи. Він навіть став містоголовою в одному дуже поважному комітеті. Проф. Студинський, колись як стовп християнсько-суспільної партії вислав телеграми до св. Отця і цісаря, нині він висилає телеграми до рев. трибуналу в Харкові! А наша преса займала до цього „просто занадто вибачливе“ становище і „лагодила якомога свою критику“ таких виступів („Діло“ ч. 45)! Вона лила оливу місто кидати вогонь! 2) Наше жіноцтво на зборах „Союзу Українок“ відкинуло без дискусії справу протесту проти нового подружого закону, опрацьованого ліберальними польськими вченими. Наше жіноцтво присвятило свою увагу „економічній кризі“. А звідки пішла та криза? Та з кризи духа. Але наші пані ще цього не розуміють. На тих зборах були також члени „Марійського Т-ва Пань“. Деж вони тоді були? Що? Очевидно вони боялися двох суфражисток. Але проте містять собі автореклямовий звіт зі своєї діяльності. А наша католицька преса нічого, наче її редактори поглухли і посліпли! 3) Наша кат. періодична преса впадає у дві крайності: одна зі злобою, іронією і цинізмом — сипле піском в очі другого. Вона ввесь час воює негациєю! Її улюблена тема боротьба... з византіїзмом! Другі ж кат. органи замало рішучо і замало енергійно виступають в обороні справ, звязаних з релігією, моралю й етикою. 4) Молоді критики, які вважають себе „католиками, повними святого гніву й обурення“, воюють не з „Вікнами“, не з „Новими Шляхами“, але... з „Дзвонами“! Мовляв, що таке „Дзвони“, коли ми (з великої букви) в них не працюємо! А католики добрий нарід — все приймуть! Тож чому не побити шибок в „Дзвонах“. Ось тобі ідеалізм! І відвага! І розум! Одним словом так, як в декого з праських докторів!

Пригадуємо, що дуже влучну аналізу більшовизму з української державно-національної точки дав ще в 1925 р. В. Кучабський: „Більшовизм і сучасні завдання українського заходу“. Прочитайте цю книжку!

О. Ц.

Др. Василь Кучабський.

Вага і завдання Західно-української Держави серед сил Східної Європи на переломі 1918/1919-ого року.

(Продовження).

Якаж була на зясованому досі загальному підложу діяльність західно-українського уряду, які були його державно-конструктивні зусилля й досягнення?

Після короткого побуту в Тернополі безпосередно по здачі Львова, де доручено в грудні 1918 президію „Тимчасового Держави“